

CONTROLE OP DE HANDEL IN DUAL-USE ITEMS

Gids voor Vlaamse hogeronderwijsinstellingen en
strategische onderzoeksinstellingen

30 september 2017

Dienst Controle Strategische Goederen

CONTROLE OP DE HANDEL IN DUAL-USE ITEMS: GIDS VOOR VLAAMSE HOGERONDERWIJNSTELLINGEN EN STRATEGISCHE ONDERZOEKSCENTRA	3
1 INLEIDING	4
2 CONTEXT EN SCOPE REGELGEVING CONTROLE OP DE HANDEL IN DUAL-USE ITEMS	6
2.1 DE INTERNATIONALE CONTEXT	6
2.2 DE BELGISCHE EN VLAAMSE CONTEXT	7
2.3 WELKE HANDEL?	8
2.4 WELKE SOORT ITEMS?	9
<i>Dual-use items</i>	9
<i>Niet opgelijste dual-use items</i>	11
2.5 EUROPESE DUAL-USE CONTROLELIJST	12
3 KENNISINSTELLINGEN EN DE HANDEL IN DUAL-USE GOEDEREN	15
3.1 ACADEMISCHE DISCIPLINES DIE GEVOELIG KUNNEN ZIJN...	16
3.2 WELKE WETENSCHAPPELIJKE OUTPUT IS VERGUNNINGSPLIchtig?	19
<i>Uitzonderingen van de vergunningsplicht van software ("programmatuur", categorie D) en strategische kennis ("technologie", categorie E)</i>	21
3.3 INTERNATIONALE SAMENWERKING TIJDENS EEN ONDERZOEK- OF ONDERWIJSPROJECT	26
3.4 BETROKKENHEID BUITENLANDSE STUDENTEN EN ONDERZOEKERS.....	27
4 ASSESSMENT VAN DE VERGUNNINGSPLIchtig	28
4.1 PIJLER 1 – ITEM SCREENING	28
4.2 PIJLER 2 – TRAJECT SCREENING	29
4.3 PIJLER 3 – EINDGEBRUIK EN EINDGEBRUIKER SCREENING	30
5 DE VERGUNNINGSPROCEDURE	31
5.1 UNIALE ALGEMENE VERGUNNINGEN	31
5.2 INDIVIDUELE VERGUNNINGEN.....	31
5.3 GLOBALE VERGUNNINGEN	32
6 DIENST CONTROLE STRATEGISCHE GOEDEREN.....	33
7 CONTACTGEGEVENS VAN BETROKKEN OVERHEDEN: VERGUNNINGSVRELLENDE DIENSTEN	34
8 INTERESSANTE LINKS EN WEBSITES	35

**CONTROLE OP DE HANDEL IN DUAL-USE ITEMS: GIDS
VOOR VLAAMSE HOGERONDERWIJSINSTELLINGEN EN
STRATEGISCHE ONDERZOEKSCENTRA**

Deze sensibiliseringsgids is bedoeld voor de universitaire aanspreekpunten voor exportcontrole en het hoger management van de universiteiten, hogescholen en strategische onderzoekscentra. De individuele onderzoeker, docent of het administratief personeel is niet de eerste doelgroep van deze gids.

De informatie in deze gids is gebaseerd op de wetgeving en informatie zoals ze op 30 september 2017 bekend is.

2 CONTEXT EN SCOPE REGELGEVING CONTROLE OP DE HANDEL IN DUAL-USE ITEMS

2.1 DE INTERNATIONALE CONTEXT

De internationale strijd tegen de proliferatie van conventionele wapens en massavernietigingswapens heeft **drie belangrijke pijlers**:

- Drie multilaterale ontwapeningsovereenkomsten, het [Nuclear Non-Proliferation Treaty](#) (NPT), de [Chemical Weapons Convention](#) (CWC), het [Biological Toxin Weapons Convention](#) (BTWC), bepalen onder meer de internationale engagementen voor non-proliferatie, ontwapening en het recht op het gebruik van kernenergie voor vreedzame toepassingen.
- Vijf multilaterale exportcontroleregimes, met name het [Wassenaar Arrangement](#), de [Australia Group](#), de [Nuclear Suppliers Group](#), het [Missile Technology Controle Regime](#) en [Chemical Weapons Convention](#), stellen controlelijsten op die uitmonden in de jaarlijks vernieuwde Europese militaire en dual-use controlelijsten. Het Vlaamse exportcontrolesysteem voor dual-use items volgt een 1-op-1 aanpassing aan de controlelijsten van deze regimes.
- Daarnaast is er nog de [Resolutie 1540](#) van de VN Veiligheidsraad. De internationale gemeenschap was bezorgd over terrorisme en het risico dat niet-statelijke actoren aan nucleaire, chemische of biologische wapens zouden geraken, alsook over de illegale handel in dergelijke wapens. De Resolutie verplicht o.a. alle VN-leden adequate maatregelen te nemen om te verhinderen dat non-state actors in het bezit komen van massavernietigingswapens, alsook te verhinderen dat zij aan de kennis en middelen geraken om dit soort wapens te ontwikkelen.

Naast deze pijlers is er ook nog **het instrument van sancties**. Dit zijn maatregelen van de internationale gemeenschap die gericht zijn tegen een schending of bedreiging van de internationale veiligheid. De maatregelen zijn bedoeld om het gedrag van een land of bestuur te veranderen.

Sommige sancties hebben gevolgen voor de handel in strategische goederen en de betrokken landen worden dan ook beschouwd als proliferatiegevoelige bestemmingen. In 2017 gaat het over landen zoals Iran, Syrië, Rusland, Soedan, Zuid-Soedan, Noord-Korea, Wit-Rusland, Zimbabwe, Afghanistan, Jemen en Libië. Maar er rusten ook sancties op entiteiten zoals de terroristische groeperingen Al Qaeda en Islamitische Staat. Dit heeft voor gevolg dat voor sommige landen de export van bepaalde dual use goederen zal verboden zijn of dat een aantal niet dual-use goederen toch onder vergunning worden geplaatst voor die specifieke eindbestemming.

////////////////////////////////////

OPGELET: Het (gekende) eindgebruik bepaalt niet het dual-use label van een item, wel de technische eigenschappen van dit item. Het is dus perfect mogelijk dat u geen weet heeft van bruikbaarheid van deze items voor massavernietigingswapens. Maar wanneer de items technisch voldoen aan de parameters in de Europese dual-use controlelijst dan is voor de handel in deze items een vergunning vereist.

Voorbeeld

Onder 2E201 van de Verordening 428/2009 wordt o.a. "technologie" voor het gebruik van computergestuurde of numeriek bestuurd CMM die aan bepaalde voorwaarden voldoen (2B006.a) geïdentificeerd. Dat betekent dat als de machine aan de voorwaarden uit het controlenummer voldoet, de technologie voor deze machine ook onder controle staat, ongeacht het bedoelde eindgebruik, dus ook als het bv. om technologie voor het vervaardigen van onderdelen van een nieuw automodel gaat.

Het dual-use karakter van een goed wordt vastgelegd binnen de 5 internationale controleregimes (het Wassenaar Arrangement, de Australia Group, de Nuclear Suppliers Group, het Missile Technology Control Regime en de Chemical Weapons Convention). Biologen, chemici en ingenieurs van de exportcontrolediensten van de lidstaten die zich bij deze regimes hebben aangesloten, buigen zich jaarlijks over nieuwe goederen en technologieën om de parameters van de items waarvoor een vergunning vereist is, vast te leggen.

Voorbeelden

bepaalde navigatietechnologie voor lucht-, ruimte- en onderwatersystemen, satellieten, raket- en dronetechnologie, computers, encryptieapparatuur, robotica, werktuigmachines en software voor de automatisering van industriële processen, pathogenen, toxines, chemische en radioactieve stoffen en hun detectie- of identificatiesystemen, halfgeleidercomponenten, en grondstoffen zoals splijtstoffen, metaalpoeders, metalen, keramiek, polymeren en composietmateriaal. Veelal gaat het om de volledige systemen, maar ook over hun speciaal ontworpen (elektronische of mechanische) onderdelen, kennis, grondstoffen en de noodzakelijke test-, productie- en inspectie-apparatuur hiervoor.

In het kader van wetenschappelijk onderzoek en onderwijs zijn er uitzonderingen op de vergunningsplicht van strategische kennis (technologie). Om hiervan gebruik te kunnen maken moet de technologie voor iedereen beschikbaar zijn, of betrekking hebben op fundamenteel wetenschappelijk onderzoek (zie verder onder "kennisinstellingen en de handel in dual-use goederen").

Niet opgelijste dual-use items

In sommige gevallen is er ook een vergunningsplicht voor producten die niet op de dual-use controlelijst staan. Dit heet dan een **ad hoc-vergunningplicht of catch-all**. Dit gebeurt bijvoorbeeld als er aanwijzingen zijn dat items bestemd (kunnen) zijn voor massavernietigingswapens of als middel tot geweldpleging ingezet kunnen worden in een gewapend (militair) conflict of een soortgelijke situatie van geweld. Deze “catch-all” is niet allesomvattend en geldt enkel voor het betreffende dossier. Het biedt aan de vergunningsdiensten de kans de export nader te onderzoeken. Een catch-all betekent geenszins dat de export sowieso geweigerd wordt.

De catch-all bepaling is vervat in artikel 4 van de Verordening 428/2009. Er zijn drie redenen om de catch-all vergunningsplicht in te roepen voor goederen die niet voorkomen op bijlage I van de dual-use verordening, nl:

- indien de items geheel of gedeeltelijk bestemd (kunnen) zijn voor projecten van chemische, biologische of nucleaire massavernietigingswapens en raketten die deze wapens naar hun doel kunnen voeren (Verordening, artikel 4, lid 1), of
- indien voor het kopende land of het land van bestemming van de goederen een wapenembargo¹ van toepassing is en de producten bestemd (kunnen) zijn voor militair eindgebruik (Verordening artikel 4, lid 2; dit lid geeft ook een toelichting op het begrip 'militair eindgebruik'), of
- indien de goederen bestemd (kunnen) zijn om te worden gebruikt als onderdelen van militaire goederen die op de lijst van militaire goederen (Europese militaire controlelijst) voorkomen en in een eerdere situatie zonder vergunning of met misbruik van een afgegeven vergunning zijn uitgevoerd vanuit een andere EU lidstaat (Verordening, artikel 4, lid 3).

De mogelijkheid tot catch-all moet worden gezien als een noodrem. Dit betekent niet dat de overdracht verboden wordt. Wel dat de “export” aan een nader onderzoek wordt onderworpen om het risico af te toetsen. Dit betekent ook niet dat in de toekomst deze items naar eender welke bestemming onder vergunningsplicht worden geplaatst.

---

¹ Dit embargo moet ingesteld zijn door een bindende beslissing van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, door een Besluit van de Europese Raad via een Gemeenschappelijk standpunt of optreden of een besluit van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE).

Van zodra er aanwijzingen zijn dat de niet-vergunningsplichtige goederen of kennis zouden kunnen worden aangewend voor massavernietigingswapens, en dit in combinatie met een bepaalde eindbestemming of bepaalde landen, dan zal een vergunning moeten worden aangevraagd voor de overdracht.

Voorbeelden

Op publieke bronnen is te vinden dat Suparco (Pakistan Space and Upper Atmosphere Research Commission) betrokken was bij een aantal illegale goederentrafieken van ammoniumperchloraat. Dit product is (nog) niet vergunningsplichtig maar heeft wel een toepassing in drijfgassen voor raketten. Van Pakistan is geweten dat ze werken aan een raketprogramma.

Een doctoraat over de verbetering van ammonium perchlorate composite propellant (APCP) zal voor Pakistan dus onder catch-all worden geplaatst.

Een bedrijf in China is geïnteresseerd in een traktaat over een efficiënte manier van het testen van hydraulische systemen in vliegtuigen. De testapparatuur zelf is niet vergunningsplichtig dus ook de kennis over het werken met de apparatuur niet. Uit publieke bronnen blijkt dat de R&D afdeling van het bedrijf ook over een faciliteit voor het testen van raketten beschikt. De export zal dus onder catch-all worden geplaatst.

Een Russisch bedrijf maakt zowel militaire als civiele communicatiesatellieten. Omwille van het geldende wapenembargo is het verboden om goederen en technologie voor militair eindgebruik te leveren aan Rusland. Technologie voor de ontwikkeling van niet-vergunningsplichtige satellieten zal onder catch-all worden geplaatst omdat er een mogelijkheid is dat die technologie wordt gebruikt voor de militaire satellieten.

2.5 EUROPESE DUAL-USE CONTROLELIJST

Alle dual-use items zijn opgenomen in de zogenaamde bijlage I van de Europese dual-use controlelijst, verordening EG nr. 428/2009, zoals gewijzigd. Zoals gemeld worden de goederen die onder vergunningsplicht worden geplaatst, afgesproken in de vijf controleregimes. De EU brengt het resultaat van al deze internationale afspraken samen in bijlage I. De bijlage wordt jaarlijks aangepast.

Het is bijgevolg belangrijk om steeds de laatste versie van de bijlage I te raadplegen. Dit kan via Eur Lex. Kort na het verschijnen van de jaarlijkse aanpassing aan bijlage I is een nieuwe geconsolideerde versie van de Verordening 428/2009 beschikbaar².

Voor alle goederen, technologie en software in bijlage I geldt dat er een vergunningsplicht is voor uit- of doorvoer naar landen buiten de Europese Unie.

De export tussen de EU-lidstaten is in principe vrij. Hierop geldt een belangrijke uitzondering voor transacties van een aantal zeer gevoelige dual-use items die zijn opgenomen in bijlage IV

---

² <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=nl> Kies voor "EU-wetgeving en documenten" en klik vervolgens "geconsolideerde handelingen". Klik op "zoeken in geconsolideerde handelingen". Geef het nummer en jaartal van de oorspronkelijke verordening in en klik op "zoeken".

Voorbeelden

1C351.a.5 : Ebolavirus

Categorie is "Special Materials and Related Equipment", de subcategorie is "Materials", het virus wordt geïsoleerd door de Australia Group.

nr 50 zijn de "Humane pathogenen, zoönosen en "toxinen", als hieronder:

a. virussen, natuurlijk, versterkt of gemodificeerd, in de vorm van "geïsoleerde levende culturen" of als materiaal met inbegrip van levend materiaal dat opzettelijk met dergelijke culturen is geïnoculeerd of besmet, als hieronder:...
en het Ebolavirus staat als vijfde opgelijst.

8E002.a "technologie" voor de "ontwikkeling", de "productie", het herstel, de revisie of het opknappen (opnieuw machinaal bewerken) van schroeven die speciaal zijn ontworpen om onderwatergeluid te beperken:

8 = zeevaren en schepen; E voor technologie en "0" omdat deze technologie geïsoleerd wordt door het Wassenaar Arrangement.

De eerste en belangrijkste stap is het antwoord op de vraag of de wetenschappelijke output raakt aan een van de tien categorieën van de dual-use controlelijst. Dit betekent dat er binnen elke instelling een aanspreekpunt is met (een minimale) kennis van deze tien categorieën. De controlelijst is zeer tekstueel opgebouwd. Er zijn bovendien helaas geen gemakkelijk doorzoekbare formaten van de controletekst beschikbaar³.

Voor de controle op de handel in strategische goederen is er geen verschil of het gaat over items die nieuw zijn, tweedehands, hersteld of gereproduceerd. Van zodra de producten voldoen aan de omschrijving in bijlage I vallen ze onder de vergunningsplicht.

---

³ In afwachting van een meer toegankelijke indexlijst van kernwoorden in de dual-use controlelijst, verwijzen we naar de indexlijst van de Amerikaanse autoriteiten: 'Alphabetical index to the commerce control list Supplement No. 1 to part 774 - Index 1 of the Export Administration Regulations Bureau of Industry and Security' (versie 20/09/2016 en beschikbaar op www.bis.doc.gov/index.php/forms-documents/doc_view/13-commerce-control-list-index)

Hierbij is het belangrijk te weten

- dat het hier niet gaat over een exhaustieve lijst van gecontroleerde items, en
- dat de verwijzingen gaan over de Amerikaanse Export Control Classification Number (ECCN) nummers. Vanuit het standpunt van de Europese controlewetgeving zijn enkel de ECCN nummers van belang waarbij het eerste cijfer na de hoofdletter een 0, 1, 2, 3 of 4 is.

Met andere woorden, controles zoals 5A991 zijn niet vergunningsplichtig volgens de Europese dual-use controlelijst, maar kunnen wel van belang zijn voor Europese exporteurs indien er fysieke onderdelen, software of technologie van Amerikaanse oorsprong in de items aanwezig zijn.

3 KENNISINSTELLINGEN EN DE HANDEL IN DUAL-USE GOEDEREN

Kennisinstellingen functioneren in een internationale (competitieve) context en bieden onderzoeks- en onderwijskansen aan een internationaal gezelschap van studenten en onderzoekers. Zij valoriseren dit onderzoek via verschillende transfermechanismen: wetenschappelijke publicaties, deelname aan conferenties, consultancy-opdrachten, ontwikkeling van een (commercieel) product, de oprichting van een spin-off bedrijf, het beheren van intellectuele eigendomsrechten via octrooi- of patentaanvraag en licenties, uitwisseling van studenten en onderzoekers, onderzoek gesponsord door buitenlandse overheden of bedrijven, verkoop van onderzoeksapparatuur, chemische stoffen, micro-organismen of toxines, enzovoort.

Al deze activiteiten maken dat kennisinstellingen een belangrijke doelgroep zijn voor de exportcontrole. Het is essentieel en cruciaal dat onderzoeksoutput niet misbruikt wordt voor bewapeningsdoeleinden en zo onbedoeld bijdraagt aan een onveiligere wereld.

Voorbeeld

Agent Orange was een ontbladeringsmiddel dat door het Amerikaanse leger werd gebruikt tijdens de Vietnamoorlog en dat over de Vietnamese jungle werd gespreoid. De Amerikaanse plantkundige Arthur Galston die het ontwikkelde, had later spijt van zijn uitvinding vanwege de dramatische gevolgen van dit chemische wapen⁴.

De controle op de handel van dual-use goederen, software en kennis in een academische context is niet vanzelfsprekend. Een aantal redenen:

- Velen hebben moeite om te geloven dat academische activiteiten een bedreiging kunnen betekenen voor de (inter)nationale veiligheid. Academische disciplines die betrokken zijn bij onderzoek rond nucleaire energie, ruimtevaart of biotechnologie hebben doorgaans een hogere gevoeligheid voor technologische veiligheidskwesties dan academische disciplines zoals sociale wetenschappen, tandheelkunde of criminologie. Maar de lijst van dual-use items is uitgebreid en handelt niet enkel over de meest bekende bedreiging van de internationale stabiliteit, de nucleaire bedreiging. Onderzoek of onderwijs in bijvoorbeeld metaallegeringen, composieten, halfgeleiderelektronica, thermische camera's, encryptie- en internetmonitorsapparatuur, intrusiesoftware, pathogenen en toxines raken potentieel aan opgelijste (en dus vergunningsplichtige) goederen, software of strategische kennis. Bovendien maakt het toenemende interdisciplinaire karakter van onderzoek en onderwijs dat meerdere disciplines gezamenlijk betrokken zijn bij het genereren van wetenschappelijke output dat onder de controle op de handel in strategische goederen kan vallen.
- Bedrijven en kennisinstellingen zien de controle op de handel in strategische goederen als extra administratieve belasting bovenop de bestaande preventie- en

---

⁴ <https://www.msn.com/nl-nl/nieuws/other/uitvinders-die-later-spijt-kregen-van-hun-schepping/ar-AAtWh7L>

veiligheidsmaatregelen en een beknotting van de academische of commerciële vrijheid om kennis te delen of handel te drijven. Maar deze controle dient ook om de individuen en de organisaties die te goeder trouw ingaan op het verhandelen van opgelijste items te beschermen tegen het onwetend overtreden van de internationaal geldende afspraken.

- Heel wat academische activiteiten vinden plaats in een context van zogenaamd fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. De regelgeving stelt dit soort onderzoek in principe vrij van vergunningsplicht. De toegenomen onderzoekssamenwerking tussen bedrijven en universiteiten is echter maar één van de factoren die de universele toepasbaarheid van decontrole van het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek bemoeilijkt.

3.1 ACADEMISCHE DISCIPLINES DIE GEVOELIG KUNNEN ZIJN...

Een groot deel van de academische activiteiten aan Vlaamse kennisinstellingen en strategische onderzoekscentra heeft inderdaad weinig of niets met dual-use items en de controle op de handel ervan te maken. Daar waar dit wel het geval is of zou kunnen zijn, is het in eerste instantie de verantwoordelijkheid van deze instellingen en in tweede lijn van de betrokken overheid om deze vergunningsplichtige activiteiten te detecteren en deze volgens de bestaande procedures en conform internationale afspraken te beoordelen en te rapporteren.

OPGELET: de dual-use controlelijst kan ook items zoals test- en analyseapparatuur, materialen, beschermende kledij en detectiesystemen controleren die in onderzoekslabo's gebruikt worden.

Voorbeelden

1C350.64 diethylamine (cas 109-98-2)

2B350.e distillatiekolommen of absorptiekolommen met een inwendige diameter van meer dan 0,1 m, en voor gebruik in dergelijke distillatiekolommen of absorptiekolommen ontworpen vloeistofverdelers, dampverdelers of vloeistofcollectoren, waarvan alle oppervlakken die in direct contact komen met de chemicaliën die worden verwerkt, gemaakt zijn van één of meer van de opgelijste materialen, bijvoorbeeld 3. glas, met inbegrip van verglaasde of geëmailleerde lagen of glasbekleding (<lining>);

Kennisinstellingen ontwikkelen activiteiten die raken aan opgelijste items uit de Europese dual-use controlelijst. Volgende activiteiten kunnen in aanmerking komen voor controle:

- Begeleiding van internationale studenten waarbij ze toegang krijgen tot de onderzoeksresultaten van de kennisinstelling. Het gaat hierbij in het bijzonder om handouts of ander documentatiemateriaal, rapporten die worden uitgedeeld. Vlaanderen volgt de piste van deemed export niet. Loutere kennisoverdracht in Vlaanderen wordt niet als export beschouwd;
- de ontwikkeling van een (commercieel) product;
- het verkopen van intellectuele eigendomsrechten en technologieoverdracht via bijvoorbeeld licenties;
- Kennisuitwisseling met professoren en doctoranda van buiten de EU (waarbij vergunningsplichtige technologie aan niet-EU inwoners via een elektronische gedeelde omgeving (via het uploaden/downloaden van bestanden op/van een server) wordt overgedragen);
- Gemeenschappelijke onderzoeksprogramma's waarbij niet EU-inwoners deel uitmaken van een onderzoeksconsortium;
- het (laten) vastleggen van exclusiviteitsbepalingen rond het gebruik van kennis in een onderzoekssamenwerking waardoor de publieke verspreiding van deze kennis minstens tijdelijk afgeremd wordt.

Voor alle duidelijkheid: het aangaan van de onderzoekssamenwerking op zich is geen reden om de DCSG te contacteren. Het gaat in essentie om de gerealiseerde onderzoeksoutput. De aard van de onderzoekssamenwerking (welk onderwerp van samenwerking, welke financiering, welke partners en welk type onderzoeksoutput) is wel een beoordelingsparameter voor het bepalen van de proliferatiegevoeligheid. Een vergunningsplichtige technologieoverdracht via een licentie naar een (gevoelige) partner in een gevoelig land vraagt een andere beoordeling dan een open access publicatie over vergunningsplichtige items.

3.2 WELKE WETENSCHAPPELIJKE OUTPUT IS VERGUNNINGSPLICHTIG?

Kennisinstellingen bekijken dual-use onderzoek vaak terecht in de brede betekenis van het woord: welke (on)gewenste civiele en militaire toepassingen kunnen volgen uit het onderzoek (catch-all)? Bovendien zijn de instellingen bezorgd over de publieke perceptie van de (defensiegerelateerde) financiering van bepaalde onderzoeksprojecten.

Zoals aangegeven in het vorige deel van deze brochure is de betekenis van dual-use items in de context van (export)controle beperkt tot de items die voorkomen in de Europese dual-use regelgeving, en op bijlage I van de Verordening 428/2009 in het bijzonder. Het gaat hier dus over een enge betekenis van het woord dual-use. Daarnaast moet uiteraard rekening worden gehouden met de internationale sancties.

Vergunningsplicht geldt dan ook in de eerste plaats voor wetenschappelijke output die voldoet aan de technische omschrijvingen voor de items opgelijst in bijlage I van de dual-use controlelijst. Voor heel wat items uit subcategorieën A tot en met D (zoals complete installaties, hardware en software test- en inspectieapparatuur, speciaal ontworpen of essentiële hardware, software en onderdelen, materialen en micro-organismen) zijn deze technische specificaties veelal klaar en duidelijk.

Voorbeelden

0A001.b : metalen vaten, of belangrijke speciaal vervaardigde onderdelen ervan, met inbegrip van het deksel van een reactordrukvat, die speciaal zijn ontworpen of vervaardigd als omhulsel van de kern van een "kernreactor"

3A001.a.6 : elektro-optische of "optische geïntegreerde schakelingen" voor "signaalverwerking" met alle volgende kenmerken:

- a. een of meer inwendige "laser"-dioden,
- b. een of meer inwendige lichtdetectie-elementen, en
- c. optische golfgeleiders.

Complexer is het wanneer het gaat over technische informatie (subcategorie E of “technologie” in de vorm van “technische gegevens” of “technische bijstand”) die “noodzakelijk” is voor de ontwikkeling, productie, gebruik, opslag of verspreiding van items die opgelijst staan in subcategorieën A tot en met D⁵.

Voorbeelden

6E203 : “Technologie”, in de vorm van codes of sleutels om de prestaties van camera’s of beeldvormingsapparaten te verbeteren of te leveren, teneinde de eigenschappen van 6A203.a. tot en met 6A203.c. te vervullen.

5D002.a : “programmatuur” speciaal ontworpen of aangepast voor de “ontwikkeling”, de “productie” of het “gebruik” van apparatuur bedoeld in 5A002, 5A003 of 5A004 of “programmatuur” bedoeld in 5D002.c.

De wetgeving voorziet in verschillende uitzonderingen op de vergunningsplicht (zogenaamde decontrole) van fysieke goederen, software en strategische kennis (technologie). Voor fysieke goederen staan deze uitzonderingen in de noten bij de controletekst.

Voorbeeld

Werktuigmachines die voldoen aan de technische capaciteiten van 2B001 maar alleen dienen voor het vervaardigen van tandprothesen zijn uitgesloten van de vergunningsplicht onder 2B001, overeenkomstig noot 2.

---

⁵ In dit deel hebben we er bewust voor gekozen om bepaalde kernbegrippen met dubbel aanhalingstekens weer te geven, bijvoorbeeld “technologie”. Dit betekent dat ze gebruikt worden in de betekenis van de definitielijst uit de dual-use Verordening EG nr. 428/2009.

Uitzonderingen van de vergunningsplicht van software (“programmatuur”, categorie D) en strategische kennis (“technologie”, categorie E)

De vergunningsplichtige systemen en onderdelen, de test- en inspectieapparatuur en de materialen uit de bijlage I van de Verordening 428/2009 zijn uiteraard belangrijk, maar de meeste wetenschappelijke onderzoeks- en onderwijsprojecten focussen eerder op de overdracht van software (D) of strategische kennis (E) dan op de fysieke export van items uit subcategorieën A, B en C.

Voor software en technologie kan de uitzondering in de controletekst in bijlage I van de Verordening 428/2009 staan, maar er zijn **twee belangrijke algemene uitzonderingen** voor dit soort goederen.

Uitzondering voor software

Voor software (“programmatuur”) die technisch voldoet aan een omschrijving uit de D subcategorie is de vergunningsplicht **niet** van toepassing indien de **Algemene Programmatuurnoot** (APN)⁶ van toepassing is.

In de Europese dual-use controlelijst (en in de Europese militaire controlelijst) is beschreven wat de betekenis van het begrip “voor iedereen beschikbaar” is.

Auteursrechtelijke beperkingen hebben niet tot gevolg dat software niet langer “voor iedereen beschikbaar” is. Ook de minimaal noodzakelijke “objectcode” voor de installatie, de exploitatie, het onderhoud (controle) of de reparatie van goederen waarvan de uitvoer is toegestaan, wordt vrijgesteld van vergunningsplicht.

Met andere woorden, vergunningsplichtige software kan gedecontroleerd⁷ worden wanneer:

- het algemeen voor het publiek verkrijgbaar is en ontworpen is voor installatie door de gebruiker zonder wezenlijke ondersteuning van de leverancier (o.a. via winkerverkoop, postorderverkoop, elektronische verkoop,...) , of
- het zonder beperkingen aan de verdere verspreiding daarvan beschikbaar gesteld is.

Voorbeeld

3D225 software (“programmatuur” speciaal ontworpen voor het verbeteren of leveren van de prestaties van frequentieomzetters of frequentiegeneratoren om te voldoen aan de eigenschappen van 3A225) die vrij van de website van de fabrikant binnen te halen is.

OPGELET: De toepasselijkheid van de decontrole van minimaal noodzakelijke objectcode is niet van toepassing voor vergunningsplichtige software die onder de 5D002 controle valt.

---

⁶ We spreken hier over de Algemene Programmatuurnoot (APN) voor software uit de Verordening 428/2009

⁷ Voor sommige items in de Verordening 428/2009 wordt in een decontrole voorzien. Dat wil zeggen dat een item vergunningsplichtig is maar als aan specifieke criteria wordt voldaan deze vergunningsplicht vervalt. Die bijzondere criteria zijn opgenomen in de “decontrolenoten” in de Verordening 428/2009.

Zoals steeds dient u dus eerst te bepalen of de software voldoet aan een technische omschrijving van de D subcategorie. Nadien kunt u de toepasselijkheid van de decontrole door de publieke beschikbare software nagaan.

Samengevat

Er is geen vergunningsplicht voor software (licenties) die voldoet aan een omschrijving uit de D categorie van de dual-use controlelijst indien de software een commercieel massaproduct is waarbij de aankoper via het doe-het-zelf principe aan de slag kan voor het gebruik van de software. Software die voldoet aan een beschrijving uit categorie 5D002 moet beoordeeld worden tegen de uitzonderingen die in de controletekst onder categorie 5 deel 2 staan (“informatiebeveiliging”).

Uitzondering voor kennis (“technologie”)

“Technologie” is specifieke informatie die nodig is voor de ontwikkeling, de productie of het gebruik van een product. Deze informatie bestaat in de vorm van “technische gegevens” of “technische bijstand”.

- “Technische bijstand” is informatie in de vorm van instructie, vaardigheden, opleiding, praktijkkennis, advies en dergelijke en kan gepaard gaan met de overdracht van ‘technische gegevens’.
- “Technische gegevens” zijn onder meer blauwdrukken, tekeningen, schema’s, modellen, formules, tabellen, technische ontwerpen en specificaties, handboeken en instructies, in geschreven vorm of vastgelegd op andere(digitale) media of apparaten.

Volgens de **Algemene Technolienoot** (ATN) is technologie vergunningsplichtig wanneer die “noodzakelijk” is voor de “ontwikkeling”, “productie” of het “gebruik” van de goederen uit de categorieën 1 tot en met 9. Naar deze technologie wordt telkens verwezen in de subcategorie “E” binnen de categorieën 1 tot en met 9. De Nucleaire Technolienoot (NTN) moet worden samengelezen met de subcategorie “E” in de categorie “O”.

Een heel belangrijk woord in de Algemene Technolienoot is het woord “**noodzakelijk**” want dit beperkt significant de draagwijdte van de vergunningsplicht voor technologie. Het is uitsluitend het deel van de “technologie” dat verantwoordelijk is voor het bereiken of upgraden van de gecontroleerde prestatieniveaus, kenmerken of functies uit de subcategorieën A, B, C of D die gevisieerd wordt. Verschillende producten kunnen dergelijke “noodzakelijke” “technologie” gemeen hebben.

Voorbeeld

een publicatie of presentatie die gaat over maragingstaal (een sterke staalsoort met hoog nikkelgehalte) dient u op de vergunningsplicht te controleren enkel indien deze publicatie of presentatie technische gegevens of instructies bevat (bijvoorbeeld een nieuw productieproces) voor het behalen of verbeteren van de treksterkte of het vormen van de gevraagde afmetingen die vermeld staan onder 1C116 van de dual-use controletekst. Een publicatie/presentatie die een overzicht geeft van verschillende soorten maragingstaal voldoet hier dus niet aan.

Of de onderzoeksoutput effectief in aanmerking komt voor deze ontheffing van vergunningsplicht hangt van verschillende factoren af. Een vorser dient zich in eerste instantie te wenden tot de adviescommissie van de eigen instelling.

Voorbeeldcasus rond het mond- klauwzeervirus

Het mond-en-klauwzeervirus is een opgelijste pathogeen onder 1C351.c.14.

- Dit betekent in de eerste plaats dat de uit- en doorvoer van dit virus zelf naar landen buiten Europese Unie aan vergunning onderhevig is. Een "vaccin" tegen dit virus is dan weer expliciet uitgesloten van de vergunningsplicht.
- Genetische gemodificeerde versies van het mond-en-klauwzeervirus of de genetische elementen (nucleïnezuursequenties) die de pathogeniciteit bepalen zijn vergunningsplichtig onder 1C353.a.
- Er is onder 1D geen softwarecontrole voor opgelijste pathogenen onder 1C351. Indien het onderzoeksproject software ontwikkelt voor de ontwikkeling, de productie of het gebruik van dit virus, dan is er dus geen vergunningsplicht voor de respectievelijke software.
- Op de vraag of er een vergunning vereist is voor overdracht van de wetenschappelijke kennis (technologie) voortvloeiend uit dit onderzoeksproject, is het antwoord misschien:
  - Er is geen vergunning vereist indien de onderzoeksoutput voor iedereen beschikbaar is (via open access publicatie, een wetenschappelijke uitgeverij, een commerciële boekhandel of omdat de presentatie via programma's (zoals SlideShare.net®) zonder restricties ter beschikking is voor een breed publiek. Of omdat het duidelijk is uit de financiering, de consortiumpartners of de projectbeschrijving dat het "fundamenteel wetenschappelijk onderzoek" betreft.
  - Er is wellicht een vergunning vereist indien de wetenschappelijke output gerelateerd is aan de technologieoverdracht via een licentie van bijvoorbeeld een verbeterd verspreidingsmechanisme van het mond-en-klauwzeer.
- Is het wenselijk dat de informatie voor iedereen beschikbaar is? Inschatting van de kennisinstellingen zelf.

3.3 INTERNATIONALE SAMENWERKING TIJDENS EEN ONDERZOEK- OF ONDERWIJSPROJECT

Er is geen vergunning nodig wanneer een onderzoeker (tussentijdse) onderzoeksoutput over de ontwikkeling, productie, opslag, gebruik of verspreiding van een opgelijst dual-use item uploadt via het netwerk van de eigen kennisinstelling of een elektronische gedeelde omgeving (Cloud) toepassing zoals Dropbox® en dit in het buitenland raadpleegt **voor eigen gebruik** daar.

Het principe is dat – zolang de onderzoeksoutput niet gedeeld of overgedragen wordt aan personen buiten België die niet tot de eigen instelling behoren - er geen vergunning nodig is.

Een personeelslid van een Vlaamse kennisinstelling begaat dus wel een overtreding indien

- hij/zij (al dan niet via het eerst downloaden van) nieuwe onderzoeksoutput over de ontwikkeling, productie, opslag, gebruik of verspreiding van het gecontroleerde item genereert en dat via een gedeelde omgeving toepassing ter beschikking stelt aan personen of entiteiten buiten België die niet tot de eigen instelling behoren ;
- hij/zij via een gedeelde omgeving verder werkt aan reeds bestaande dual-use items en de onderzoeksoutput via de gedeelde omgeving toepassing ter beschikking stelt aan personen of entiteiten buiten België die niet tot de eigen instelling behoren ;
- hij/zij toegangsgegevens bezorgt aan personen of entiteiten buiten België zodat die toegang krijgt tot een gedeelde omgeving waardoor er informatie over de ontwikkeling, productie, opslag, gebruik of verspreiding van opgelijste dual-use items beschikbaar wordt.

3.4 BETROKKENHEID BUITENLANDSE STUDENTEN EN ONDERZOEKERS

De kennisinstellingen hebben reeds maatregelen genomen om na te gaan of het toelaten van bepaalde studenten en onderzoekers tot bepaalde opleidingen en onderzoeksactiviteiten mogelijk of wenselijk is. Hiervoor kan een faculteit of opleiding zich wenden tot de dienst internationalisering van de eigen instelling.

Over de vraag hoe om te gaan met de (gewenste of ongewenste) overdracht van technologie aan buitenlandse personeelsleden (van bedrijven) die tijdelijk bij een kennisinstelling meewerken aan een onderzoek, is het antwoord niet eenduidig. Het is aan de kennisinstelling zelf om passende interne beveiligingsmaatregelen te nemen, zodat vergunningsplichtige technologie de Europese Unie niet zomaar verlaat via de passage van tijdelijke buitenlandse studenten, werknemers, docenten of onderzoekers. Gevoelige technische gegevens en technische bijstand moeten dus afdoende afgeschermd worden. Voor de DCSG vindt er geen export plaats zolang de technologieoverdracht tussen een Belgische inwoner en niet-Europese inwoner gebeurt in de gebouwen van een in Vlaanderen gevestigd bedrijf of instelling. De DCSG volgt de interpretatie van ‘deemed export’ dus niet⁸.

---

⁸ Sommige (Angelsaksische) landen interpreteren de overdracht van technologie op eigen bodem aan buitenlandse personen zonder dat de items op het moment van de overdracht het land verlaat ook als export, de zogenaamde ‘deemed export’.

4 ASSESSMENT VAN DE VERGUNNINGSPLICHT

Hoe kan een kennisinstelling vaststellen of er een vergunning moet worden aangevraagd?

De drie pijlers van de controle op de handel in dual-use items zijn: itemscreening, trajectscreening en eindgebruiker(s)screening. Het resultaat van deze screening zal een antwoord bieden op de vraag: is een vergunning verplicht of wenselijk (catch-all)?

4.1 PIJLER 1 – ITEM SCREENING

Speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik of niet?

De eerste vraag die u bij de itemscreening moet stellen, is **of de betrokken apparatuur, software of kennis speciaal ontworpen of aangepast is voor militair gebruik**. Het ontwerpen van een item speciaal voor militair gebruik of om een civiel item aan te passen voor militair gebruik, gebeurt vaak op (expliciete) vraag van een defensiegerelateerde klant of een defensiegerelateerde consortiumpartner in een onderzoeksproject.

Voorbeelden van militaire ontwerpvereisten kunnen stralingsbestendigheid zijn, het functioneren onder ruwe buitenomstandigheden (trillingen, verschillen in temperatuur, vochtigheid en hoogte, stof, mechanische belasting, ...) of het bestand zijn tegen grote versnellingen (een indicatie voor inbouw in satellieten en raketten).

Wordt een item speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik, dan moet u controleren of de regeling van de in- uit-, doorvoer en overbrenging van defensiegerelateerde producten en ander voor militair gebruik dienstig materiaal van toepassing is. Voor Vlaanderen is deze regeling vervat in het [Wapenhandeldecreet en het Wapenhandelbesluit](#).

Dual-use of niet?

Indien het item niet speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik is, dan volgt de **screening volgens de dual-use controlelijst**. De kennisinstelling zal dus moeten nagaan of de export van goederen en/of technologie voldoet aan de technische omschrijving in de bijlage I van de Verordening 428/2009. Is het antwoord op de vraag: JA, dan moet een vergunning worden aangevraagd.

Wat met niet dual-use items?

Ook voor transacties van items die niet voorkomen op de Europese militaire controlelijst of dual-use controlelijst, kan een vergunning nodig zijn (**catch-all controle**). Het gaat hierbij om zogenaamde proliferatiegevoelige transacties waarbij de combinatie van het item met het af te leggen traject, de bestemming, eindgebruiker en/of eindgebruik aanleiding geeft tot bezorgdheid bij de aanvrager of de bevoegde overheidsdienst. De technologie an sich zal dus geen aanleiding geven tot een vergunning maar wel de potentiële toepassing voor massavernietigingswapens of militair eindgebruik **in combinatie** met de eindgebruiker en land van bestemming. Daarom dient naast een item-screening ook een traject-screening en een eindgebruik(er)-screening te gebeuren.

//

8 INTERESSANTE LINKS EN WEBSITES

[Verordening die de Europese exportcontrole regelt \(versie van 16/11/2016\)](#)

www.fdfa.be/csg de website van de dienst Controle Strategische Goederen (zowel voor dual use als voor militair)

[Overzicht van de geldende Europese sancties](#) (let wel altijd op datum van de laatste update)

[Overzicht van geldende wapenembargo's](#)

[Wassenaar Arrangement](#)

[Missile Technology Control Regime](#)

<http://www.australiagroup.net/en/> Australian Group

[Nuclear Suppliers Group](#)

[Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons](#)

[Chemical Weapon Convention](#)

[The Biological Weapon Convention](#)

[Resolutie 1540](#)

DEPARTEMENT **BUITENLANDSE ZAKEN**
DIENST **CONTROLE STRATEGISCHE GOEDEREN**

Havenlaan 88 bus 80
1000 **BRUSSEL**

csg@vlaanderen.be – www.fdfa.be/csg